

ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

Зокрема необхідно внести зміни до закону «Про електроенергетику» та «Правил користування електричною енергією», а також до інших нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері електроенергетики та державної регуляторної політики. Крім того, необхідним заходом є вдосконалення законодавства у сфері регіонального регулювання на ринку електроенергії. У зв'язку з цим особливого значення набуває розробка закону «Про регіональне регулювання у сфері електроенергетики», який фактично має чітко визначити правовий статус регуляторного органу, механізм фінансування, межі функцій та повноважень, встановити правила та процедури, які регламентують діяльність органу, відповідальність за прийняття неправомірних рішень тощо.

Враховуючи вище визначене, з наукової точки зору, свого подальшого дослідження і наукової оцінки потребують такі питання як регіональне регулювання у сфері електроенергетики та формування і розвиток ринку енергоресурсів та енергетичних послуг.

Література

1. Долгальова О.В. Державне регулювання електроенергетичної галузі України / О.В. Долгальова // Науково-виробничий журнал Держава та регіон: Серія: Державне управління. – 2009. – № 3. – С. 33-37.
2. Франчук І.А. Державна політика розвитку енергетики в Україні: стан, тенденції, перспективи: [монографія] / І.А. Франчук. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2008. – 356 с.
3. Щевцов А. Основні питання політики розвитку електроенергетичної галузі України / А. Щевцов, М. Земляний, В. Вербинський. – Дніпропетровськ, 2011. – 89 с.
4. Мица Н.В. Важелі державного регулювання на ринку енергоресурсів / Н.В. Мица // Всеукраїнський науково-виробничий журнал Інноваційна економіка. – 2012. – № 2. – С. 306-311.
5. Електроенергетика та охорона навколишнього середовища. Функціонування енергетики в сучасному світі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://energetika.in.ua/ua/books/book-5/part-4/section-3>
6. Мельник Л.Г. Економіка енергетики: навч. посіб. [Текст] / Л.Г. Мельник, О.І. Карінцева, І.М. Сотник. – Суми, 2006. – С. 168-181.
7. Ключкова Н.В. Основы управления надёжностью энергетических компаний на электроэнергетическом рынке России / Н.В. Ключкова, О. Е. Иванова // Вестник ИГЭУ. – 2008. – Вып. 1. – С. 1-4.
8. Сравнительно-правовой анализ законодательства государств – членов ЕВРОЗЭС в сфере энергетики [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ipaeurasec.org/docsdown/analiz-energy.pdf>

Рецензент д.е.н., професор Н.О. Кондратенко

339.56 (477:437.3)

*Молодченко О.М., здобувач,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна*

ВИЗНАЧЕННЯ РОЛІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ГРОШОВОЇ МАСИ ТА ІНФЛЯЦІЙНОГО ЗРОСТАННЯ В ЕКОНОМІЦІ ЧЕСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

Актуальність теми обумовлена необхідністю поглибленого дослідження торговельно-економічного співробітництва України та Чехії, концептуального обґрунтування ефективного механізму оптимізації цього співробітництва, перспектив його переходу з рівня початкової стадії стратегічного партнерства на рівень двосторонньої довгострокової плідної взаємодії, що має важливе значення для розвитку економіки України.

Незважаючи те, що існує достатня кількість робіт, присвячених двостороннім відносинам, відносини між Україною та Чехією на нашу думку розглянуто недостатньо. Серед авторів, до наукових інтересів яких входить Чехія слід зазначити: С. Віднянського, І. Вовканича, Н. Бондарчука, І. Майергойза [1-4] та ін.

Останнє десятиліття ХХ ст. стало революційним періодом в історії країн Центральної та Східної Європи. Саме в цей час у їх суспільно-політичному розвитку значну роль почав відігравати національний фактор, що призвело як до позитивних, так і до негативних економічних процесів, що відбуваються в Чеській Республіці на сучасному етапі.

Метою дослідження є оцінка системи макроекономічних індикаторів через виявлення впливу цінових показників на економіку Чехії.

Невеликі розміри та незначний дипломатичний досвід обмежують можливості Чеської Республіки впливати та розвиток політичних процесів на міжнародній арені. Зокрема заслуговує дослідницької уваги динаміка темпів зростання чеського ВВП у період з 2000 по 2011 рр.

Саме цей часовий відрізок позначився посиленням економічних реформ в республіці, вступом до НАТО та ЄС, а також повним переходом на ринкову систему ведення господарювання (рис. 1) [5].

ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

Докризисний період з 2001 по 2008 рр. характеризується інтенсивним зростанням, в середньому на 3,4% на рік. Таке інтенсивне зростання відображає ефективність економічних реформ, які проводилися протягом всього періоду після отримання незалежності Чехії. Приєднання до європейського співтовариства в 2004 р. та до СОТ лише сприяло подальшому росту ВВП.

Наслідки світової фінансово-економічної кризи, безумовно, вплинули на національне господарство Чехії, що ще раз підкреслило відкритість економіки та характеризувалась не таким значним просіданням рівня ВВП у порівнянні з іншими країнами Центральної та Східної Європи [6].

За результатами 2011 р. об'єм чеського ВВП майже досягнув докризового показника 2008 р., що свідчить про підготованість чеського уряду до фінансових та циклічних флуктуацій світового господарства, зважену макроекономічну політику та ефективність перебування Чехії в складі єдиного економічного простору ЄС [5, 6].

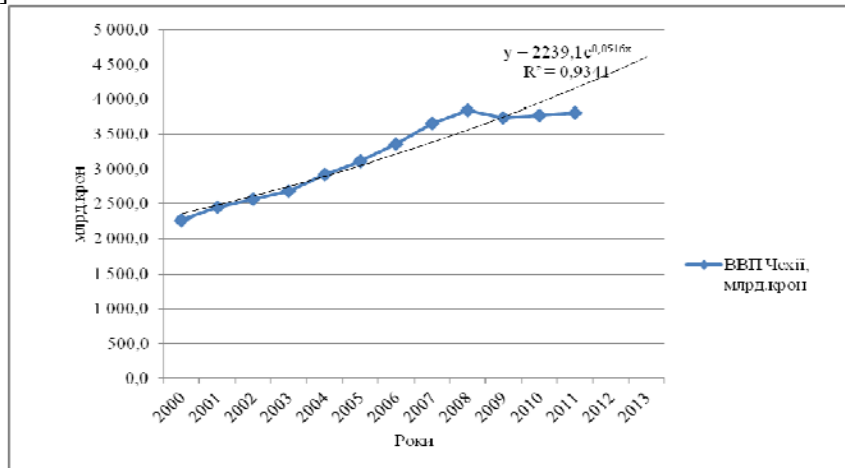

Рис. 1. Динаміка та прогноз зростання ВВП Чехії

Така економічна поведінка ВВП зумовлює дослідницький інтерес до монетарної політики, яка проводиться чеським національним банком та урядом в умовах інтернаціоналізації світового господарства, кризи в Єврозоні та подолання наслідків світової фінансово-економічної кризи з метою виявлення економічного досвіду для постсоціалістичних економік, в т.ч. і для України.

Робочою гіпотезою при дослідженні монетарної політики Чехії стало наступне твердження – при зростанні грошового агрегату M2 відбувається прискорення інфляції, однак враховуючи національні особливості економіки Чехії, інфляція обумовлена в т.ч. немонетарними чинниками [7]. Як видно з графічного зображення безробіття і інфляції Чеської Республіки, в країні існує певна «залежність Філіпса», коли при зниженні безробіття зростає інфляція і навпаки (рис. 2).

Слід підкреслити економічну ситуацію, яка склалася в 2008 р., коли відбулося різке падіння рівня безробіття з одночасним спалахом інфляції в країні. На нашу думку, цей процес також істотно вплинув на загальний дисбаланс економіки Чехії в 2009 р. Крім того, за результатами 2009 р. безробіття сягнуло рівня 2005 р. з одночасним найнижчим рівнем інфляції в країні.

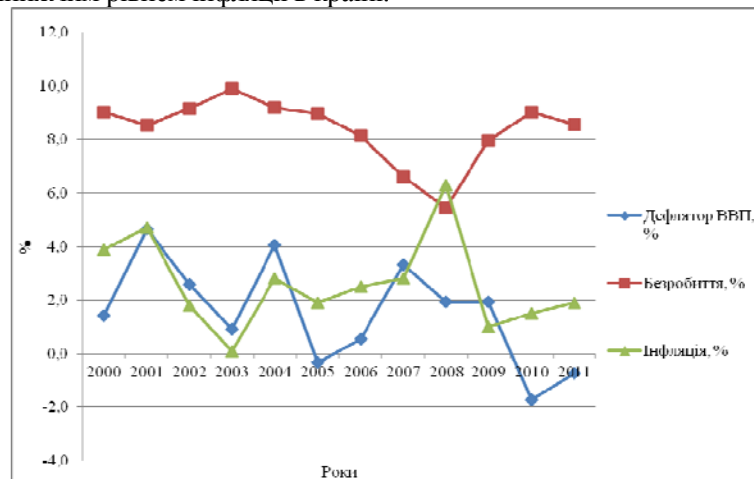

Рис. 2. Динаміка інфляції та безробіття в Чеській Республіці

ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

Враховуючи ринковий характер поведінки чеської економіки, її регулювання здійснюється переважно монетарними інструментами. Саме тому вважаємо логічним проведення аналізу монетарної політики, яка проводиться національним банком Чеської Республіки в тісній взаємодії з Центробанком ЄС та чеським урядом.

Для економічного та економетричного аналізу нами запропоновано використання грошового агрегату M2, який найбільш підходить для дослідницьких цілей.

На рис. 3 відображена динаміка об'ємів грошової маси в національній економіці Чеської Республіки.

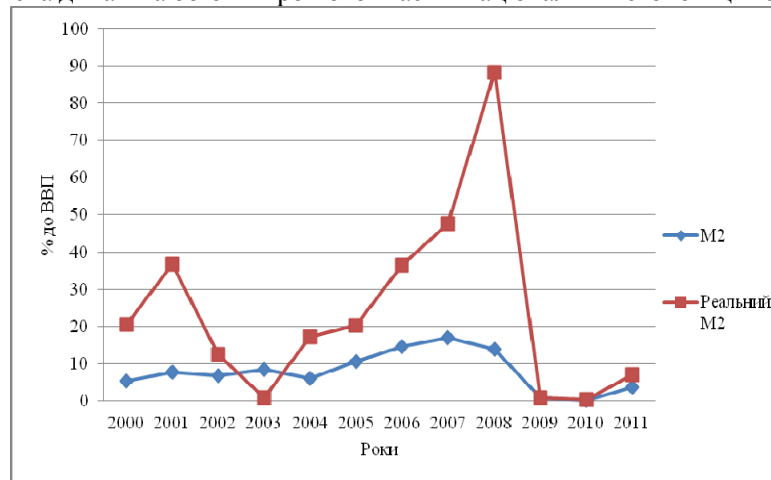

Рис. 3. Номінальний та реальний темпи зростання грошового агрегату M2

Графічне представлення грошової маси свідчить про достатню збалансованість монетарної політики в країні. Свого історичного максимуму грошова маса досягнула напередодні світової фінансово-економічної кризи і становила майже 20%, що й зумовило антикризові заходи чеського уряду, в т.ч. і щодо зниження грошової маси, що і відбулося в 2009-2011 рр.

Однак для виявлення реального об'єму грошової маси, за методом, які запропонував професор В.О. Шевчук [7], слід розрахувати реальний об'єм грошової маси з урахуванням темпів інфляції, що і відображено на рис. 3. Враховуючи реальний рівень грошової маси в країні слід зазначити, що 2008 р. став рекордним щодо зростання грошової маси у відношенні до ВВП країни, що й спричинило рекордну інфляцію і падіння ВВП. Маючи всі необхідні макроекономічні данні можливо перевірити загрозу грошового «нависання» в економіці Чеської Республіки. Ця методика достатньо ефективно використовується в наукових працях професора В.О. Шевчука [7].

Показник грошового «нависання» враховує можливість прискореного (і неінфляційного) збільшення пропозиції грошової маси в міру ремонетизації економіки, коли на показник цін впливають лише відхилення від рівноважного тренду, який, зі свого боку, може відбивати підвищений попит на гроші.

На рис. 4 нами відображено динаміку грошової маси в Чехії з урахуванням очищення динамічного ряду від сезонності.

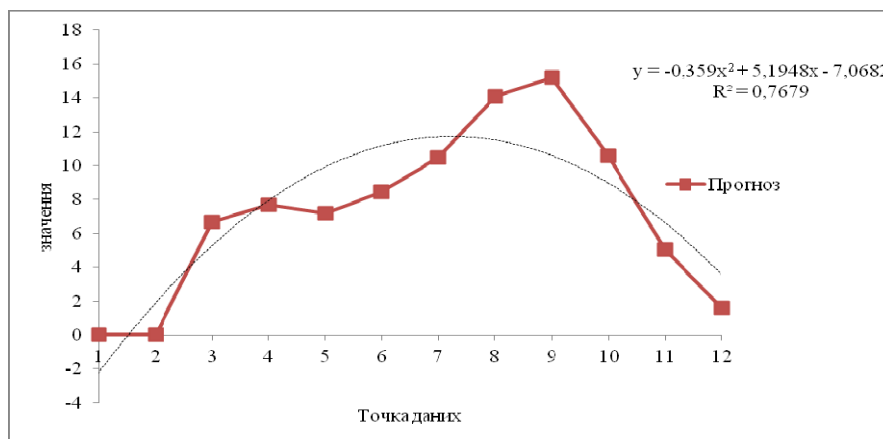

Рис. 4. Згладжування від сезонності та трендовий аналіз «грошового нависання» в економіці Чехії

ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

Результати трендового аналізу та сезонного згладжування дозволяють констатувати, що значних монетарних шоків протягом періоду, що досліджується не виявлено. Ефект грошового «нависання» спостерігається в період 2008-2009 рр., що й пов'язане із загальною макроекономічною кон'юнктурою, різким збільшенням грошової маси в обігу та відобразилося на стані валютного курсу чеської крони до долару США та Євро (рис. 5).

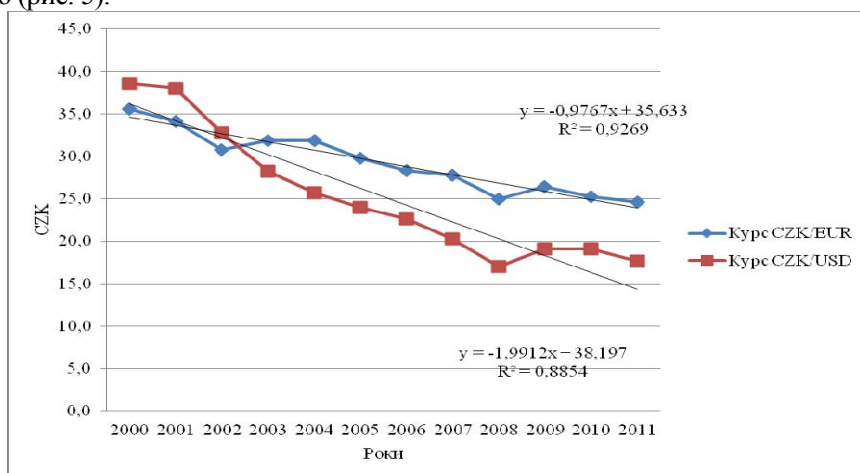

Рис. 5. Динаміка коливання курсів чеської крони до долару США та євро

Враховуючи зважену монетарну політику та своєчасні ефективні економічні реформи в Чеській Республіці, спостерігається тенденція щодо укріплення національної чеської валюти до валют країн-основних торговельних партнерів. Ця тенденція розпочалася з кінця 90-х рр. XX ст. і лише під час кризи, внаслідок грошового «нависання» 2008-2009 рр. загальмувала на нетривалий час.

Нами було зроблено прогноз коливання валютного курсу в Чехії у відношенні до долару США та Євро на 2012-2013 рр. за методом експоненційного згладжування.

Отримані наступні результати для курсу чеської крони щодо євро:

$$y = -0,9767x + 35,633 = 24,88 \text{ CZK/EUR на 2012 р.}$$

$$y = -0,9767x + 35,633 = 23,9 \text{ CZK/EUR на 2013 р.}$$

$$R^2 = 0,93$$

Та, відповідно, результати прогнозу курсу крони до долару США:

$$y = -1,9912x + 38,197 = 16,29 \text{ CZK/USD на 2012 р.}$$

$$y = -1,9912x + 38,197 = 14,3 \text{ CZK/USD на 2013 р.}$$

$$R^2 = 0,89$$

Розраховані курси валют на два роки вперед дозволяють підтвердити тенденцію щодо укріплення національної валюти Чехії в подальшому, при чому коефіцієнти апроксимації свідчать про високу якість отриманих прогнозів. Разом з тим, особливість економічних прогнозів обумовлена відсутністю жодних інструментів економіко-математичного моделювання для перевірки отриманих результатів, окрім емпіричного очікування закінчення відповідного фінансового року [7].

Беручи до уваги тенденцію щодо іманентного зміцнення чеської крони, уряд республіки протягом періоду 2000-2008 рр. не використовував інструмент валютної девальвації для стимулювання чеського експорту та для покращення платіжного балансу. Це може бути пояснено ринковим характером формування валютного курсу та значною диверсифікацією національного господарства Чехії.

Таким чином, є логічна доцільність графічного відображення платіжного балансу Чехії за відповідний період (рис. 6).

Характерною особливістю платіжного балансу Чехії є тенденція щодо збільшення золотовалютних резервів країни. Графічне зображення динаміки зростання золотовалютних резервів має специфіку і відображено зі знаком «мінус», що пояснюється методологією складання платіжних балансів, що запропоновано МВФ.

Рахунок поточних операцій має від'ємне сальдо протягом всього періоду, що досліджується. Це пояснюється певною залежністю Чеської держави від імпорту енергоносіїв, а також особливостями міжнародного поділу праці для Чехії. Поряд з тим, врівноваження від'ємного сальдо платіжного балансу

ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

забезпечується рахунком фінансових операцій і операцій з капіталом через залучення прямих іноземних інвестицій – Чехія є одним зі світових лідерів за рівнем привабливості для інвестування [6].

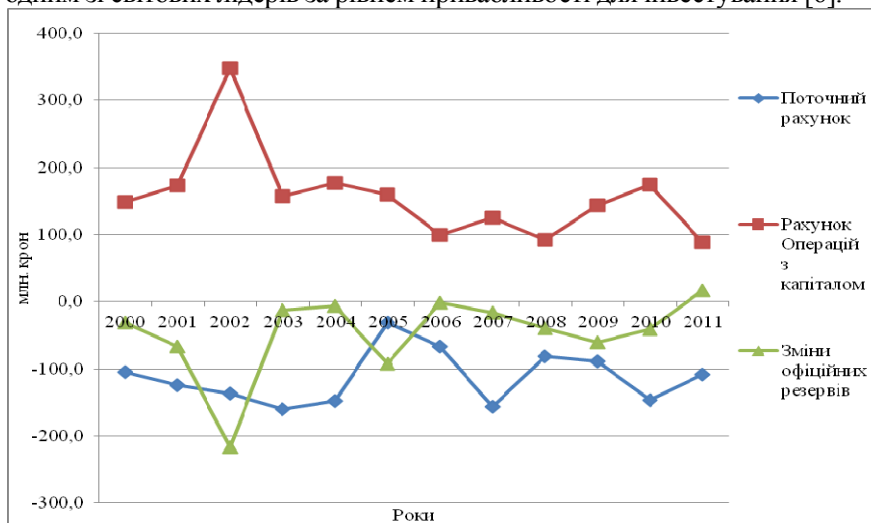

Рис. 6. Стан платіжного балансу Чеської Республіки

Для емпіричної перевірки функціональних зв'язків нами використано структурну модель залежності грошової маси та інфляції ($M2$ і CPI_t), що враховують залежність обох показників від рахунків платіжного балансу Чехії: рахунку поточних операцій і операцій з капіталом (% від ВВП – ca_t , fa_t відповідно). Крім того, нами використано показники номінального обмінного курсу і номінального ефективного обмінного курсу (e_t і $neer_t$).

За допомогою методу найменших квадратів отримано наступні результати для динаміки грошової маси та інфляції:

$$M2 = 0,33CPI - 0,3CA - 0,87FA + 2,62PEOK e_t - 2,16NEOK neer_t \quad (1)$$

Отримане регресійне рівняння пояснює наступну поведінку зростання грошової маси в економіці Чехії: збільшення темпів росту інфляції призводить до зростання грошової маси на 0,3%; погіршення стану статей платіжного балансу, згідно з результатами моделі, призводить до зменшення грошового агрегату $M2$. Отримаємо наступне рівняння регресії з метою виявлення впливу вищезгаданих змінних на рівень інфляції:

$$CPI = 0,07M2 + 0,09CA - 0,12FA + 0,13e_t - 0,14neer_t \quad (2)$$

Вищий темп зростання грошової маси і девальвація грошової одиниці однаково прискорюють інфляцію, крім того, стан статей платіжного балансу по-різному впливають на зростання інфляції в Чеській Республіці: при поліпшенні стану рахунку поточних операцій інфляція зростає на 0,09%, що можна пояснити переважанням імпорту над експортом і витрачанням золотовалютних резервів імпортерами.

З використанням показника номінального ефективного обмінного курсу ($neer$) інфляційний ефект від «слабкої» грошової одиниці стає ще більш очевидним. Обидва коефіцієнти передбачають потужний вплив монетарних чинників на інфляцію і відрізняються високою статистичною значущістю.

Оскільки присутність показника обмінного курсу може маскувати вплив сальдо рахунків платіжного балансу, а також залежних змінних, для додаткової перевірки стійкості отриманих результатів використано модель без e_t і $neer_t$.

У «немонетарній» специфікації регресійної моделі залежність показників пропозиції грошової маси та інфляції від сальдо рахунків платіжного балансу виявилася такою:

$$M2 = 1,19CPI + 0,27CA - 0,16FA \quad (3)$$

(1,0) (1,3) (0,68)

DW = 2,59; ADF = -4,29

$$CPI = 0,124M2 + 0,03CA - 0,02FA \quad (4)$$

ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

(0,10) (0,42) (0,22)
DW = 1,95; ADF = -3,67

Помітно, що на прискорення інфляції Національний банк Чехії реагує уповільненням темпу зростання грошового агрегату M2, але така реакція є досить слабкою. Зі зміною специфікації регресійної моделі не змінюється висновок щодо прямого зв'язку між надходженням іноземного капіталу і збільшенням пропозиції грошової маси. Проте з'являються слабкі свідчення, що поліпшення сальдо поточного рахунку має інфляційні наслідки, тоді як приплив капіталу безпосередньо не впливає на інфляцію.

Таким чином все виглядає на те, що поліпшення сальдо поточного рахунку впливає на інфляцію безпосередньо, а сальдо фінансового рахунку – опосередковано (через збільшення пропозиції грошової маси).

Використання економетричного інструментарію для виявлення характеру взаємозв'язку грошової маси та інфляційного зростання в системі економіки Чеської Республіки дало змогу виявити, що поліпшення сальдо поточного рахунку впливає на інфляцію безпосередньо, а сальдо фінансового рахунку – опосередковано (через збільшення пропозиції грошової маси). «Немонетарні» цінові шоки від поліпшення сальдо поточного рахунку ідентифіковано в широкому діапазоні кон'юнктурних змін як зовнішнього середовища, так і внутрішнього попиту. Визначено, що на прискорення інфляції Національний банк Чехії реагує уповільненням темпу зростання грошового агрегату M2.

Література

1. Віднянський С.В. Культурно-освітня і наукова діяльність української еміграції в Чехословаччині [Текст] / С.В. Віднянський / Український вільний університет (1921-1945 рр.). – К., 1994.
2. Вовканич І.І. Системні суспільно-політичні перетворення в Чехословаччині (1945-1948 рр.) [Текст]: автореф. дис... д-ра іст. наук: 07.00.02 / НАН України; Інститут історії України – К., 2001. – 37 с.
3. Державна політика Чехії в галузі освіти: стан і тенденції розвитку: автореф. дис... канд. наук з держ. управління: 25.00.02 [Електронний ресурс] / Н.О. Бондарчук. – К., 2008. – 20 с. – укр.
4. Майергойз І.М. Чехословацкая Социалистическая Республика [Текст] / І.М. Майергойз. – М., 1998. – 186 с.
5. Міжнародний статистичний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.indexmundi.com/facts/Czech Republic>.
6. The Czech Statistical Office [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.czso.cz>.
7. Шевчук В.О. Відмінний вплив «слабкої» грошової одиниці у трансформаційних економіках / В.О. Шевчук [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://mev.lac.lviv.ua/downloads/vyklad/shevch/target-02-new_2.pdf (30.06.2012)

Рецензент д.е.н., професор В.П. Бабич

669: 339.9 (477.64)

*Бут Т.В., аспірант,
Запорізький національний технічний університет*

АНАЛІЗ СТАНУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МЕТАЛУРГІЙНОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ

Європейська криза, що триває вже третій рік поспіль, знищила надії СОТ на те, що зростання експорту буде стимулювати економічний підйом у світі, а отже, і регіону. При цьому металургійні підприємства побоюються, що уряди будуть все активніше впроваджувати заходи обмеження торгівлі, для захисту своїх виробників. Тому зовнішньоекономічну діяльність, яка є важливою і невід'ємною сферою господарської діяльності металургійного комплексу регіону, необхідно розглядати в якості істотного чинника розвитку регіону. Особливого значення набуває ефективність здійснення експортно-імпортних операцій, що характеризує адаптацію металургійного виробництва до умов жорсткої міжнародної конкуренції. Отже, проблема зовнішньоекономічної діяльності металургійного регіону дотепер залишається однією із невідкладних на регіональному рівні, потребує подальшого дослідження та розробки ефективних заходів подолання визначених проблем розвитку металургійного комплексу промислового регіону.

Серед досліджень проблем регіонального розвитку промисловості, а також розвитку зовнішньоекономічної діяльності металургійної галузі заслуговують на особливу увагу роботи Вічевич А.М.